עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל"ג :

נב ב מיי' פ"ה מהל' בכורות הלכה ה סמג עשין ריד טוש"ע יו"ד סי' שיו סעי' ה :

נג ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ב :

נד ד ה ו מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ב סמג עשין רב טוש"ע יו"ד סי' שיח סעי' ב :

נה ז מיי' שם סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' שיח סעי' ג :

נו ח ט י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד :

כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ורבי מאיר מחייב. חליפין ביד כהן אין, אין חליפין ביד כהן לא: מהו דתימא ר' יוסי א] לדבריו דר' מאיר קאמר ליה: לדידי אפי' אין ב] חליפין ביד כהן דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה לידי גיזה ועבודה, לדידך אודי לי מיהא היכא ג] דחליפין ביד כהן דעשו שאינו זוכה כזוכה, ואמר ליה ר' מאיר לא ד] ואמר רב פפא הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות. הכל מודים מאן? ר' מאיר פשיטא עד כאן לא קמחייב ר' מאיר התם אלא ה] בספק בכור הואיל ובא עליו כהן משני צדדין אבל ספק מעשר לא: מהו דתימא טעמא דר' מאיר דלא תשתכח תורת מתנות ו] ואפילו ספק מעשר נמי, קא משמע לן: ומי מצית אמרת הכי והקתני סיפא שהיה ר' יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות, ורבי מאיר מחייב, מכלל דתימא ר' מאיר אפי' ספק מעשר מחייב והא דמיפלגי בחליפין להודיעך כחו דרבי יוסי דפטר אפי' היכא דכהן בא עליו משני צדדין קא משמע לן: מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו: אמאי יחלוקו ניחזי: אי שמן מית, דכהן הוא. והאי דאיכא דבעל הבית, ואי כחוש מית דבעל הבית מית והאי דאיכא ז] דכהן הוא? אמר [רבי] אמי חזר בו ר' טרפון: ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה: אמר רבי חייא ח] משל דר' טרפון למה הדבר דומה? לשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ומשל דרבי עקיבא למה הדבר דומה לאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה אלא במאי פליגי ר' עקיבא פליג בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ומסתלק ור' טרפון פליג באחד שהפקיד אצל בעל הבית? *אמר רבא ואיתימא רב פפא הכל מודים: בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ובאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה, לא נחלקו אלא בחצר בעה"ב ורועה כהן: ט] רבי טרפון סבר אקנויי קא מקני ליה בחצירו (א) י] דניחא ליה דליתעביד מצוה [בממוניה] והוה ליה כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהן ומסתלק ור"ע סבר כיון דאית ליה פסידא לא מקני ליה מידעם והוה ליה כאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה:

מתני' שתי יא] רחליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים (ב) שניהם לכהן, זכר ונקבה הזכר לכהן. שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן: רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה רבי עקיבא אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות רבי יוסי פוטר. מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו ר' עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה; שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: אחת ביכרה ואחת לא ביכרה (ג) וילדו שני זכרים, אחד לו ואחד לכהן ר' טרפון אומר הכהן בורר את היפה ר' עקיבא אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות שרבי *יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ורבי מאיר מחייב, מת אחד מהן ר' טרפון אומר יחלוקו ר' עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה, זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום:

גמ' צריכא דאי אשמועינן קמייתא בההיא קאמר ר' עקיבא יב] דתרי מחדא אבל (ד) ברחליו שלא ביכרו דתרי מחדא וחד מחדא אימא מודי ליה לר' טרפון דהך דילידא חד שביח טפי ואי אשמועינן הא, בהא קאמר רבי עקיבא דתרוייהו לא ביכרו אבל אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדו שני זכרים אימא מודי ליה לר' טרפון דהך

הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה כו'. בפרק המפקיד (ב"מ דף לז:) פריך דרבא אדרבא אהא דאמר רבא דבשתי כריכות הוה ליה למידק ס' : **שמניח** רועה ביניהם ומסתלק. אין זה כי ההוא דגזל אחד מחמשה בני אדם דאמרי' מניח גזילה ביניהם ומסתלק ופריך בפ' המפקיד (שם.) ושקלי ליה כולהו ואזלי והאמר ר' אבא בר זבדא ספק הנח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר ומפרש דמניח דקאמר גבי גזל היינו שיניח בידו או ביד בית דין עד שיתברר של מי הוא אבל הכא לא חיישינן אי שקלי לה כולהו ואזלי דמיירי כשהפקידו *לו שלא מדעתו ואינו מוטל עליו לשמור ולא הוי כא] *בספק הינח ואי מסתלק הכא בעי למימר שיחלוקו ביניהם הוי ממש כמו כב] דרבי טרפון ואם רוצה לומר מסתלק וכל דאלים גבר כג] צריך לומר דהא דמדמי להא דר' טרפון לשנים שהפקידו אצל רועה הכי קאמר דכיון דהתם כל דאלים גבר ולא אמרינן ביה המוציא מחבירו עליו הראיה סברא הוא לתקן כד] כמו כן גבי כהן (שיחלוקו) : **אקנויי** קא מקני ליה מקום בחצרו. ואפי' בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד כה] נפשיה אי נמי כמה פעמים הרועה פותח ונועל כדאמר* תיזיל איהי ותחוד ותפתח וברשות בעל הבית קא מחזיק :

דהך

כהן נ"ק

נ"ק מ"ז

גיטין עז:

כל שחליפיו כו'. אי אמרת בשלמא טעמא דרבי מאיר גבי בכור משום דבא עליו יג] מספק לדדין היינו דקנסיב ר' יוסי *(הא"ס) דהואיל וחליפיו ביד כהן פטור דאינו יכול לומר אי בכור הוא כולו דידי הוא דהוי כמאן דזכיה לישראל, אלא אי אמרת טעמא דר' מאיר משום שלא תשתכח תורת מתנות אמאי נקט רבי יוסי טעמא משום דחליפיו ביד כהן הא לר' מאיר נמי מה"ט *לפטר אלא יד] (ודאי טעמא לאו) משום שלא תשתכח תורת מתנות הוא טו] : אי שמן מית דכהן הוא. האי דמית דהא רבי טרפון אמר כהן בורר לו את היפה : חזר בו רבי טרפון. מקמייתא דאמר כהן בורר לו את היפה וסבר דלשניהם יש חלק בשניהם : לשנים שהפקידו אצל רועה. שתי בהמות ומתה האחת ואין ידוע של מי מתה : שמניח רועה בין שניהם. לחלקה ומסתלק דהכא ליכא למימר המוציא מחבירו (ה) טז] ומתני' נמי דקאמר רבי טרפון יחלוקו כגון שאותו ספק בכור החי נמסר לרועה ואתי בעל הבית וכהן גבי רועה דליכא מוציא מחבירו' דהא לא קאי ברשותא דחד מינייהו : ומשל דרבי עקיבא לאחד שהפקיד אצל בעל הבית. והניחה בעדרו ומתה בהמה אחת בעדרו ואומר שלך מתה והלה אומר אחת מאותן שלך מתה, המוציא מחבירו עליו הראיה, ומתני' נמי דמרע ליה ר' עקיבא לכחו של כהן כשישנן ברשות בעל הבית דהוי כהן מוציא מחבירו : אלא במאי פליגי. הואיל ולאו בחד גונא קמיפרלא מתני' : ר' עקיבא פליג בשנים שהפקידו אצל רועה. בתמיה הא ודאי ליכא למימר המוציא מחבירו עליו הראיה : לא נחלקו. אלא כגון שהבכור חי עומד בחצר בעל הבית, וכהן רועה כל בהמותיו של בעל הבית : אקנויי אקני ליה. בעל הבית לכהן מקום בחצירו כדי שיזכה כהן בבכורות כשיוולדו מיד דתיקני ליה חצירו : דניחא ליה לאינש דתתעביד מצוה בממוניה. שיגדלו בכורותיו של כהן בחצירו והוה ליה חצר של שניהם והוי האי חצר כי רועה וכאילו שנים הפקידו אצלו הילכך חולקין דברשות שניהם עומד: פסידא. יז] היכא דאיכא ספיקא ומפסיד בעל הבית אי קיימא חצר ברשות כהן : **מתני'** אחד לו. שהרי היתה נקבה עמו ואיכא למימר נקבה יצאת תחלה : משמנין ביניהן. כהן נוטל כחוש : יחלוקו. דחזר בו ר' טרפון מקמייתא : שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום. דאיכא למימר כל חדא וחדא ילדה זכר ונקבה ויצאת נקבה תחלה : שחליפיו ביד כהן. שהכהן נוטל אחת מן הספיקות פטור האחר מן המתנות דעשו את שאינו זוכה כזוכה : זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. דשמא אותה שלא ביכרה ילדה הנקבה ואותה שכבר ביכרה ילדה זכר : **גמ'** קמייתא. רחל שילדה שני זכרים התם קאמר ר"ע כהן נוטל כחוש : משום דתרי מחדא. רחל נפוק ומספקא מילתא והמוציא מחבירו עליו הראיה : אבל שתי רחלים. שילדו שני זכרים ונקבה דתרי יח] נפקו מחדא וחד מחדא : אימא מודי ליה יט] *)לרבי טרפון. דכהן בורר לו את היפה דלפיכך הוא יפה שילא יחיד ולא היתה הנקבה עמו וזהו ודאי בכור גמור : (ו) כ] דהך דילידא חד שביק טפי. שביח מעולה :

מתני'

*) נ"י טרפון נ"ק

מסורת הש"ס

נ"ל תלמודא וגי' נ"ק לגמרים

אפשר דפוטר עי' נ"ק

אותה אחת הנשארת בין נ"ק

ב"מ לג:

[לקמן נח. פסחים ד: ב"מ כט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בחצרו דניחא ליה : (ב) שם במשנה שני זכרים נותן שניהם : (ג) שם לא ביכרה וילדו כו' ר' מאיר כצ"ל ואות ו' נמחק : (ד) גמ' אבל שתי רחלים שלא ביכרו : (ה) רש"י ד"ה שמניח וכו' מחבירו עליו הראיה ומתני' : (ו) ד"ה דהך דילידא חד:

שיטה מקובצת

א] יוסי אע"ג דאין חליפיו נמי פטור והא דקתני חליפיו לדבריו : ב] אין חליפיו ביד כהן נמי פטירנא דאי : ג] היכא דחליפיו ביד אות ו' נמחק : ד] לא קמ"ל אמר רב פפא אות ו' נמחק : ה] אלא הואיל וכהן בא עליו משני תיבות בספק בכור ואות ו' נמחק : ו] מתנות ואפילו ספק : ז] דאיכא בריא דכהן הוא אמר רבי אמי : ח] חייא בר אבא א"ר יוחנן משל : ט] כהן. עיין בתוס' לקמן דף לה ע"ב : י] דניחא ליה אות ו' נמחק : יא] שתי רחלות. עיין בתוס' דף פ : יב] עקיבא דכהן נוטל כחוש משום דתרי מחדא היא דאיתיליד ואיכא למימר קמא ברי ואיכא למימר בתרא ברי ואמר ליה לכהן זיל ואייתי ראיה ואפיק אבל : יג] עליו הכהן משני כו' יוסי תלמודא דהואיל: יד] תיבות ודאי טעמא לאו נמחק : טו] הוא חייב הקי"ד: טז] מחבירו עליו הראיה : יז] פסידא כגון היכא דאיכא ספיקא דמפסיד בעל : יח] דתרי זכרים מחדא נפקי: יט] ליה לר' טרפון: כ] דהך דילידא אות ו' נמחק : כא] הוי כספק : כב] כמו יחלוקו דר"ם : כג] גבר כיון דאין אחד מהם מוחזק צריך לומר: כד] לתקן כאן גבי תיבת כמו נמחק ותיבת כן ל"ש : כה] ומשעבד ליה חצירו אי נמי וכו' תיבת נפשיה נמחק :

רבינו גרשום

הוא ואתי לידי גיזה. הילכך דאע"ג דאין חליפין ליפטר : קמ"ל. ר' אלעזר דמשום חליפין הוא והיכא דאין חליפין חייב : ומי מצית אמרת הכי. דנסיק אדעתין דר' יוסי משום דאי מחייבת ליה אמר והתני סיפא. בפירוש ר' יוסי אמר כל שחליפיו כו'. אלמא דטעמיה משום חליפין : מהו דתימא ר' יוסי. לא בעי חליפין אלא לדבריו דרבי מאיר קאמר וכו' להכי איצטריך ר' אלעזר למימר דחייב : בספק מעשר. כגון קרא להשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין והעשירי מעשר והתשיעי קרב במומו ואחד עשר קרב שלמים והיינו ספק מעשר שפטור מן המתנות דאין יכול לבוא עליו משני צדדין וכ"ש מעשר ודאי דפטורה דהוי קדשים קלים וישראל אכיל ליה כוליה חוץ מאימורין : ור' מאיר מחייב. אלמא דאין מחייב ר' מאיר אלא מבכור דבא משני צדדין אבל במעשר לא מחייב ולא איצטריך דרב פפא : אכתי איצטריך מהו דתימא ר' מאיר כו' קמ"ל רב פפא דפטר לדברי הכל : ואמאי יחלוקו. הא אמר איהו דהכהן בורר לו את היפה דההוא דבריא נפק ברישא : ניחזי. השתא אי שמן מית והיינו דבריא דכהן הוא כו': חזר בו ר' טרפון. ממאי דאמר מעיקרא בורר אלא סבר דיחלוקו אפי' שניהם חיים: ר' עקיבא אמר המוציא מחברו עליו הראיה כו'. כלומר דברשותא דבעה"ב קאי וכהן בעי איתויי ראיה : לשנים שהפקידו אצל רועה שתי בהמות ומתה אחת מהן ואין יודע הרועה של מי המתה וזהו הדין שמניח החייה בינייהו ומסתלק והוי ממון מוטל בספק וחולקין. כך האחד שהוא חי מנח ביניהן בין כהן לישראל הילכך חולקין : לאחד שהפקיד אצל בעל הבית בהמה אחת. וערבה בעדרו ומת אחד מהעדר ואין יודע אם משל בעל הבית הוא או של מפקיד וזהו הדין המוציא מחברו עליו הראיה : אלא במאי פליגי. הואיל ור' חייא אמר דנראין דברי זה ודברי זה ומביא ראיה לזה ולזה אלא במאי פליגי אמאי לא מודו אהדדי והלא שניהן שוים שהפקידו אצל רועה דהכי דינן ושוין נמי באחד שהפקיד אצל בעל הבית. (לאו) ר' עקיבא פליג בשנים שהפקידו אצל רועה. אע"ג דאיכא למימר שרועה מניח ביניהם ומסתלק אפי' הכי קאמר ר' עקיבא שהמוציא מחברו עליו הראיה : ור' טרפון פליג באחד שהפקיד. כלומר דלא פליגי אלא הכל מודים בשנים ובאחד כו': הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה. והיינו אם מסר בעה"ב בהמתו שלא ביכרה לרועה דיש עליה נמי רשות כהן וילדה ב' זכרים ברשות הרועה ודאי יש דין שיחלוקו. ובאחד שהפקיד אצל בעה"ב כגון שברשות בעה"ב והבהמה מסרה בעה"ב לרועה כהן : ר' טרפון סבר אקנויי אקני ליה. בעה"ב לרועה כהן מקום בחצרו שיהיה בכורו שם דניחא ליה לבעה"ב דתיתעביד מצוה בחצרו שיגדל בכורו של כהן שם והוה ליה כשנים שהפקידו אצל רועה ב' הן הכהן ובעה"ב והחצר היא הרועה שיש לשניהם רשות בה : שמניח גזילה ביניהן. הילכך יחלוקו : ור' עקיבא סבר כיון דאית ליה פסידא. לבעל הבית דזימנין דמית הבכור ואתי כהן ואמר לא בכור מית אלא חדא בהמה דידך מית ומשום הא חששא לא מקני ליה מקום והוה ליה כהן אצל חצר כאחד שהפקידו אצל בעה"ב והמוציא מחברו ע"ה. להכי נקט שנים שהפקידו אצל רועה ואחד שהפקידו אצל בעה"ב שכן דרך בני אדם ב' מפקידין בהמתן אצל רועה ואחד דרכו להפקיד אצל בעה"ב : דהך דילדה חד שביח טפי שהיה בריות שלא דחקו אחר והוא הבכור ודאי ולימא אפי' לר' עקיבא יטול השמן הכהן : בהא ב' רחילות שלא ביכרה קאמר ר"ע דהכהן נוטל כחוש משום דתרוייהו לא ביכרו ומספקא לן איזו ילדה [illegible] א) דהא לא בכיר [illegible] יוצא

א) כצ"ל ד"ל אבל אחת ביכרה ואחת לא ביכרה דהא דקא' דהך דילידא חד שביח טפי [illegible] וכו'.

נושא
[illegible]

נושא/מבנה
△ הסברים [illegible] ר"ט ור"ע
* [illegible]

נושא/מבנה
① ②
מקרים של לידות
I - ב' רחלות: שלא ביכרו
II א' ביכרה וא' לא ביכרה

נושא
הגמ' מסבירה למה היה צורך ללמוד כל המקרים:
1) רחל שילדה ב' זכרים (י.ב.)
2) ב' רחלות שלא ביכרו
3) ב' רחלות: אחת ביכרה ואחת לא ביכרה